

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Proprietatis significationis, & receptionis Theologicæ vocis
Prædestinatio dignoscendæ principia.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

CONTROVERSA SEPTIMA DE PRÆDESTINATIONE SANCTORVM.

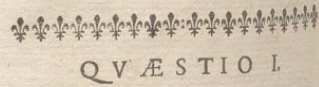
ENIT vltro grauissima Theologia controuersia non, nisi magna inferutabilium iudiciorum, consiliorumque Dei reuerentia, & amore Apostoli exemplo disputanda: siquidem cur alias diuina Prædestinatio non item alias rationales creaturas peringat in arcibus Dei à nulla creatura penetrandis rationibus est situm: vt d. de causis Prædestinationis clarebit. Vltro inquam se disputationi nostre hæc controuersia sinit: quia difficultatibus reliquis Theologicis, atque humano discursu ex fidei nostre dogmatibus theologicè examinandis, ac decidendis principia omnia generalia (cum tomo 1. de Deo vno controuersia 2. de scientia, & controuersia 3. de decreto concurrendi cum causis liberis creatis, & 2. hoc tomo, controuersia 4. de voluntate d. 6. questione 2. de præfinitionibus liber. action. creaturarum, & tandem controuersia 6. de prouidentia d. 2. questione 2. certamine 3. à numero quarto, ac totis certaminibus sequentibus) in examinamus rigide, dilucidèque statuimus, vt qui ea non oscitans, sed debita legentis attentione sola eorum ad præcipuas controuersias huius difficultates Theologicas applicatione facili, ac simplici habeat opus, vt de eis ritè, rectèque definiat; quæ verò in controuersia hac examini Theologico possunt subiacere, hæc summam sunt. Primum de existentia, & essentia Prædestinationis Sanctorum. Secundum de eius causis: tertium de eius effectibus. De quibus eodem disputationum succedentium ordine agemus.

DISPUTATIO I.

De existentia prædestinationis diuine.

Hoc 1. loco (vt in aliis controuersis merito præstitimus) examinandum statuendumque in hac controuersia est: ne de subiecto non supponente otiosa, atque inanis videatur disputatio: vt autem id, cuius existentia examinanda, statuendaque præsentis disputatione est, liquido, & absque ulla vocis æquiuocatione constet id in primis statuendum erit.

QVÆSTIO I.

*Quid prædestinationis vox à Theologis
in hac controuersia intelligatur?*

Arius eius vocis, cum apud Philosophos, tum apud Patres, & scripturam vsus questionis hoc locum fecit, ac forte necessitatem, ne forte Theologica controuersia huius disputationes, & decisiones æquiuocis locis claudantur, atque turbentur.

CERTAMEN I.

Proprietatis significationis, & receptionis Theologicæ vocis Prædestinationis dignoscende principia.

Prædestinationis vox, cum ex verbo desino & præiuncta præpositione præ consecretur, ex alterutra pars

parte varia significata, earum etymologia attendita, potest habere: & verbum *destino* sermonis proprietate respectu destinantis idem prorsus est, atque *animo statu*, *deserno*, *desino*, ut videre est apud amplissimum, & eruditissimum Roberti Stephani dictionarium ab editione eius tertia, apud Calepin. nostra hac tempestate aliorum accurata observatione auctum, ut dictionario illi æquivalcat, apud dictionarium etiam Ciceronis. Quia vero in iis, quæ arbitrio alicuius ad aliquid destinantur, siue numeris, siue dignitate exteriore nominatione destinantis voluntas fixa declaratur: & hæc ipsa nomenclatura, exteriorque designatio verbo etiam destinanti significati apud linguæ peritos solet: unde destinare aliquem Consulem, Praetorem, Ducem, Regem, tantumdem valet, atque designare, exteriusque significare, & ostendere: quæ vocis acceptio 1. Machab. 5. dicitur: *destinavit aliquos de populo* (id est designavit) & *adierunt ad Regem*, & ad Rom. 1. de Christo Domino: *qui prædestinatus est Filius Dei in virtute*, & resurrectione mortuorum, id est virtute resurrectionis suæ ex mortuis ostensus, declaratus, atque ea resurrectionis nota nobis significatus designatus, atque equalgatus Filius Dei, & contra verba vltima de Incarnatæ ex Græcis Patris cum nostro Valquez ostendimus: mitto aliam verbi huius acceptionem semel apud Liliam lib. 3. Decad. 4. notatam pro suspicari, suspicaturve de aliquo aliquem habere. *Animus*, inquit, *Lenæppum omnes cadis auctorem destinant*: quanquam & hic tantumdem, ac designant, valere censent.

2. Ex eadem significatione eius verbi propria, & primæva ortum est, ut non semel mittere incertum aliquem: ac determinatum locum, aut negotium tractandum, & agendum significet, sic vulgo sagitta in *Scopum destinari* dicuntur, & fors acceptio eadem datis verbis ex 1. Machab. 5. destinati aliqui de populo dicuntur, ut scilicet Regem adirent: quæ animi ex animi intentione, & decreto mittentis personam, ut ad negotium, vel locum determinatum, vel sagittæ, vel legati eant, ab ipso mittuntur: ex his autem atque aliis eius verbi acceptionibus, & significationibus (quas brevitatis atque ad rem præsentem inutilitatis causa omitto) quibus ad alia item significanda extensum illud est, constat: est primæva propriæque significatione verbum *destino* animi statutum, definitionem, ac decretum significare, cum nulla sui significati, & significationis ampliatio ad aliquid aliud ulterius significandum extensum vsquam sit, quod animi decretum, ac definitionem non supponat, & concernat, nec ea ampla adhuc eius verbi significatione, confingitur. Rursus primæva hæc, & propria eius verbi significatio ex vltu eius ea verbi significatione ubique scriptorum frequentissimo constat, loca ex prophetis apud eorum quemvis obvia omnibus passim occurrunt: quare ea singulatim referre operosum esset, & inutile: satis nunc fuerit adnotasse inde eam verbi huius acceptionem in dictionariis latinis omnibus primum locum, ut primævam, & propriissimam sibi vindicasse. Nec in sacris scripturis eius acceptio minus frequens: idcirco duo testimonia sufficiant. Alterum ex 2. Machab. 6. *destinavit* (Elcazarus) *non facere illicita propter vitam amorem*: & 2. Corinth. 9. *unusquisque pro ut destinavit in corde suo non ex tristitia, &c.*

3. Quoniam vero destinatio seu animi propositum, tam de malis, siue physicis siue moralibus, quam de altero genere bonis, idque, cum sibi: tum alteri concipi à destinante, esseque potest, sit, ut æqua proprietate propositum animi de bonis, sit, ut alterutro genere malis, siue respectu sui, siue respectu alterius dici possit, ac de se ad propositum alterutrum significandum indifferens verbum *destino* sermonis proprietate sit. Cum autem malis, vel bonum, de quo inferendo, vel ex parte destinantis pro curando propositum & destinatio concipitur, alterius est: hæc dicitur destinationis subiectum non quidem physicum, & passivum inhaesionis physice, sed intentionale, & obiectivum, & cui passivo destinatur, seu qui patiendi, vel fruendi, malo vel bono destinantis, proposito destinatur. Hinc malum, vel bonum de quo alteri inferendo propositum à destinante concipitur aculatio casu actiua voce quandoque ponitur: subiectum vero intentionale, & obiectivum seu persona alter-

ra de cuius bono, vel malo propositum, seu destinatio habetur, in casu dativo: iuxta regulam generalem de vocibus, quibus alicuius commodum vel incommodum significatur: Cicero 3. de Officiis 59. *Cum eorum alteri dicam necis destinasset*. Quandoque vero subiecti intentionalis, & obiectivi habita præcipue ratione, non autem commodi, vel incommodi, bonum vel malum in dativo, persona vero altera cuius est, in aculatio collocaur, sic Virgil. 2. Aeneid. 26. *Et me destinat aras*, & Celsus lib. 3. cap. 4. *Asclepiades, ubi agrum triduo per omnia satigant, quarto die cibo destinabat*. Et constructio quidem hæc Theologis & scripturæ sacra in re præsentis visitator, ut constat, & ex subiiciendis locis videbimus. Dixi verbum hoc, de se ad bonum, vel malum vel destinanti, vel alteri, de quibus inferendis decretum & animi propositum concipitur æqua proprietate significandum aptum esse, tamen ex incapacitate subiecti destinantis ad malum, vel physicum, vel morale decretandum ex materia, seu obiecti significandi subtrahitione & impossibilitate malum significare in illo nequeat, id quod pro infra dicendis adverte.

4. Altera verbum prædestino componens pars est præpositio *præ* secundum se solum sumpta significatum proprium primævam, & frequentissimum idem quod *ante* habet, tamen nonnunquam nec inelegerit tantumdem ac propter valeat, ut *præ multitudinem præ iræ præ insipiam*, *præ lachrymis*: Eo autem sensu in alterius vocis compositionem non venit, sed solum in primæva illa propria, & vltimissima, qua nimirum significat anterioritatem variis respectu rei alterius: cum rerum anterioritas vero: & realis physica esse possit (videlicet tempore, loco, natura, causalitate, dignitate, iuxta modos prioris sæpe ex Aristotele memoratos, maioris vniuersalitatis, qui ad rem præsentem non est, prætermisso) vel realis intentionalis (qua scilicet iudicio, affective alterius, siue æstimatione, vel amore, atque electione vnum alteri præfertur, sit, ut, cum vocibus aliis in compositionem adiungitur, in earum significatis anterioritatem ex dictis aliquam, siue realem physicam, siue realem intentionalem respectu alterius denotet, ac importet: & cum nominibus iungitur, frequentius prioritatem dignitatis, & excellentiæ in re per nomen significata denotat, maxime, si adiectiva nomina sunt: ut tantumdem valeat plerumque, atque nominis eius superlativum: quin ad aliquid alium respectum comparativum dicat, ut *prædiues præclarus* idem atque *diuissimus* seu *valde diuerselarissimus*, *valde clarus* sit, quin de se minus diuites, vel claros alios esse significet: nisi addatur nomen aliud, quo respectu aliorum excellentia, & excessus denotetur: ut *omnium ex omnibus, vel inter omnes*.

5. Sin vero præpositio *præ* cum verbis ad tertiam aliam vocem componendam veniat, quamlibet ex prædictis prioritatibus pro significatis verborum diuersis solet significare. Quo circa, cum verba omnia tempus significant temporis præcedentiam frequentet, ac de lege (ut autem ordinaria) præpositio *præ* adiuncta designat, ni per directum verbi significatum aliudve adiunctum ad alterius generis præcedentiam, & anterioritatem respectu alterius significandam determinetur: ut in verbo *præcurro*, *præambulo*, ante alium localiter, siue cursu, siue incesu quenquam ire significatur. Ex adiunctis: si in aula, vel concessu quisquam præcedat: præcesserit interroges, vel asseras, de præcedentia, vel locali, vel honoraria, & dignitatis ex ordine locali vadecumque ex hominum placito localiter siue per sessionis loca statuto te, vel rogare, vel asserere, non autem de temporaria alicuius præ alio periculum est. Cum vero verba, quibus positio *præ* adiungitur, vel æstimationem, vel affectum significant, ubi de pluribus, erga quæ hi actus exercentur expressa est mentio, vel ex adiunctis supposita, aut denotata prioritas intentionalis, vel æstimationis, vel affectiva patientis; (ut grammatici vocant) personæ, vel rei cui verbum applicatur significatur, ut *præfero Petrum Ioanni*, vel *reliquis*: immo *præfero Petrum*: prælatio enim in æstimatione, non nisi respectu alicuius, vel aliorum esse potest: in his autem æstimationis verbis locum habet regula generalis (de significanda antecedentia temporis, seu durationis per verba, quibus *præ* adiungitur) excepto subiecta: quod scilicet

et ex directo verbi simplicis, cui præ adiungitur, significato ad aliquam determinatam prioritatem, ac non durationis significandam determinetur: quia, quod ad estimationis prælationem attinet, impertinens prorsus temporis antecessio est.

6. Secus autem res habet in verbis simplicibus, quæ affectum animi, seu voluntatis significant: quibus, si præpositio præ adiungatur, ita personæ, vel rei patientis anterioritatem intentionalem affectivam significant, ut tamen durationis anterioritatem non excludant. Cuius ratio est: quia prius etiam duratione amare non exigua amantis prærogativa & excellentia est, & in verbi proinde significatio ut quid impertinens non prætereunda, & omittenda: sed cui ab amato affectivè rependenda sit infundendum: cuius rationem solidam, & acutam de beneficio, (cuius anima, & vita amor est) referendo cum ab alio prævenimur agens exemplo è Romanis bigis, quadrigis petito his Seneca noster dedit, & illustravit. Oportet illum, velut carceribus inclusum, operiri suum tempus, ad quod velut dato signo proficiat. Magna siquidem celeritate opus est, ut assequatur antecedentem. Idcirco anterioritate sui erga nos amoris ex æternitate nos ut ipsam redamemus hortatur, onerat, iurèque cogit Deus Hierem. 31. In charitate perpetua dilexite, & Ioan. ep. 1. cap. 4. numero 19. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Denique adverte in verbis, quæ affectum animi significant, simplicia aliqua ex illis, quoad intentionalem affectivam anterioritatem significandam, aliis etiam affectum animi significantibus ex præposita præ compositis æquivalere: quia siue comparatione cum aliis, & ante latione alicuius ad alios simplicium illorum verborum significatum proprium nequit subsistere. Huiusmodi est verbum *eligo* generatim sumptum, quod tantum valet ac præamo, seu prædiligio, aut præ aliis siue rebus siue personis deligo & amo: quia electio, quæ proprium eius significatum est, nisi unius ex multis, & præ reliquis amari esse nusquam potest. Quod si his simplicibus verbis affectivis præpositio præ adiungatur, ut *præligo* vel temporis etiam anterioritati, vel alteri non intentionali affectivæ, vel affectus intentioni maiori significandæ, secus pleonasmò, inferuiet.

7. Videar fors mei instituti Theologici oblitus grammaticum agere, & superstitiosum grammaticum; siquidem proprias vocum & verborum significaciones probo, & ratione, cum illæ tamen signa ad placitum sunt à solo consensu, & beneplacito hominum hoc potius, quam aliud, atque hoc, vel illo modo significantes, & in quibus proinde si de significati proprietate ratio quæretur, tyrannica illa sit pro ratione voluntas, prudens civilisque prorsus ratio sit: idcirco eruditus alias Grammaticus Brocensis dum Philosophum egit bonam grammaticam vacuis quibusdam subtilitatibus turbavit, ut in eius arte ac notis ad syntaxim novæ artis grammaticæ Nebricensis eius industria additis, & intrusus cernere licet: quarum omnium quæ ad adverbium opus extat ridiculum exemplum esto: & ea quidem in vocibus simplicibus verum habent; in compositis autem ex partibus, præsertim seorsim significantibus, & propria cuiusque partis significatione (quæ quidem ex hominum placito solummodo fuit) compositæ vocis significatio propriæ discursu est, & ratione venanda: immò inde etiam à linguæ cuiusque peritis composita verba sunt, ut vocis præcipue significato modus aliquis, qui simplici vocis illa significati è prima eius institutione non poterat particulæ accessu significaretur: & id sane in omnium compositarum vocum significatione venire compertum est: ut idcirco verba hæc cognatæ significationis (cum suis scilicet simplicibus) à Latinis Grammaticis dicantur. Quam verò mei Theologici instituti memor fuerim, dum totus ad latuitatem videbar diuertisse ex sequenti certamine constabit: siquidem ex dictis non solum quid divina, de qua disputamus, prædestinatio proprietate vocis nativa, & à Theologis susepta significet statueretur, sed variæ eius acceptiones à his, & aliis usurpatæ, nec prorsus improprie, ta-

metri ad hanc controuersiam non aduocandæ notabuntur: & inde prauæ, atque erroneæ Doctorum gravium, & Catholicorum locutiones, inuidique propriæ citra periculum tamen finile, nonnullæ deprehenduntur: ac demum qua ratione electionis voce quali Synonyma divina prædestinatio Sanctorum à scriptura tradatur.

CERTAMEN II.

Proprie aliquot vocis Prædestinationis
acceptiones, & quæ ex usu
Theologis?

1. EX dictis hætenus constat animi propositum de re aliqua faciendi prius tempore conceptionis, quam ab alio de eadem faciendi decretum finile habeatur, prædestinationem proprietate sermonis dici posse, & cum, qui ita primus propositum habuit, prædestinare: id est prius alio rem aliquam faciendam prædestinare: Latine proprietatis ergo, nec solum Ecclesiastici usus prædestino est, ut Robertus Stephanus in suo peramplio Thesaurò putauit: & adeo cum asseruit, ut nihil aliud de eo verbo obliuiscendum fuisset. Ut autem præter proprietatem vius verbi prædestino, & sui nominis verbalis Prædestinatio apud Ecclesiasticos, Theologosve ex dictis ostendam, aliæque ex capitibus statim iuxta dicta certamine primo ostendam, apud Ethnicos etiam linguæ positioni latinæ, vel parentis, vel peritos, & vti etiam ex vocibus (& ea quam nuper ratione, & proprietate dicebamus) fuisse constet: audiat *Emilius* probus in *Eumene* locutus. *Primus* *Leontius* *Macedoniam* *compare* *prædestinanti*. Vbi ex sola temporaria antecessione propositi & destinationis occupandi Macedoniam ad similem destinationem ab aliis postea habitam, & conceptam id prædestinasse proprietate sermonis ad *Emilius* dicitur.

2. Etsi autem hac solum ratione anterioritatis in duratione Sanctorum à Deo in gloriam destinatio prædestinatio latini sermonis proprietate dici recte possit videatur; tamen, cum in omni Dei destinatione, que non, nisi ab æterno, & ex æternitate concipi, atque intrinseca Deo æternitate durare potest ratione intellecti destinantis, satis significetur præ Dei propositio & destinationi additum si ad eam solum antecessorem temporariam significandam addideretur pleonasmum Doctis Theologis sonaret: cum ea antecessoria duratione destinationis diuinæ eo ipso, quod diuina, seu Dei destinatio esse dicatur satis sit significata. Dicitur Theologisque, & expressa, immò & non animi Dei ignatis; quamvis pro rudioribus ad id etiam significandum adhiberi possit, & adijungi. Propter quod videtur expressius adhuc eam diuinæ electionis antecessoriam in duratione Paulus fidelibus explicuisse ad Ephes. 1. Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti. Cæterum profundioris meditationis ea verba sunt: illud enim in ipso, idem est ac in Christo, cuius immediate memorati relationem edixerat enim, *Benedictus Deus*, & *Pater Domini nostri Iesu Christi*, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus, in Christo. Cum autem benedicti à Deo Patre cuiusmodi benedictione spirituali, in caelestibus (id est ad caelestem vitam, & gloriam æternam spectante) non solum Paulus cuiusque coram rancæ, & tempore successuri Christique vita, & morte (qua eius merita sunt consummata) durationis potest (qua eius merita sunt consummata) durationis potest apparet Christi merita antecessoribus tempore ipsius profuisse, adicit Paulus exemplum difficultis, immo fidelibus credendum sicut elegit, &c. Ac si diceretur: